

ПОРІВНЯЛЬНО-ІСТОРИЧНЕ І ТИПОЛОГІЧНЕ МОВОЗНАВСТВО

УДК 81'37=124=13

DOI <https://doi.org/10.32838/2663-6069/2020.1-3/20>

Мікіна О. Г.

Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського

ЕВОЛЮЦІЯ ВІД 'РАХУВАТИ' ДО 'РОЗПОВІДАТИ' ЯК СЕМАНТИЧНА УНІВЕРСАЛІЯ

Вивчення закономірностей у розвитку значеннєвої структури слів залишається одним із найбільш цікавих і актуальних напрямів порівняльно-історичного мовознавства. Головною метою досліджень у семасіології є пошук семантичних законів, або семантичних універсалій. У статті підкреслено важливість історичних досліджень у мовознавстві, спрямованих на пошук закономірностей семантичної еволюції, а розділ лінгвістики, що націлений на їхнє виявлення та опис, називається доказовою семасіологією. Із застосуванням порівняльно-історичного методу у статті розглянуто формування семантичної структури романських дієслів зі значенням 'розповідати', що походять від латинського дієслова *computāre* 'рахувати' (*ісп. contar*, *порт. contar*, *фр. raconter, conter*, *іт. raccontare*), встановлено, що значеннєва еволюція лексеми *computāre* та її романських рефлексів є результатом семантичної трансформації 'різати' → 'ділити на частини' → 'рахувати' → 'розповідати', що відбувалася від індоєвропейської прамови до сучасного стану романських мов. Наголошено, що романські мови дають й інші приклади подібної семантичної еволюції. Так, це доводить еволюція латинського дієслова *dīvidō* та його романських рефлексів або історія французького дієслова *détailler*. Залучення до аналізу у статті лексем інших груп мов підкреслює універсальність розвитку значення 'розповідати' на базі значення 'рахувати'; це демонструє, наприклад, семантика деяких германських дієслів: *англ. to tell* 'розповідати' < *д.-англ. tellan*, 'рахувати' і 'розповідати' < *і.-с. *del(ə)-* 'розщеплювати'. Такі германські лексеми, як *ісл. telja*, *швед. tälja*, *гол. tellen*, *дат. telle*, *нім. zählen*, споріднені до *to tell*, продовжують значення, пов'язані з підрахунком, проте префіксальне німецьке дієслово *erzählen* означає 'розповідати'. Сучасні *укр. ділитися* і *рос. делиться*, споріднені з названими германськими лексемами, вживаються, зокрема, й у значенні 'передавати інформацію, повідомляти, розповідати'. Отже, семантичну еволюцію 'різати' → 'ділити на частини' → 'рахувати' → 'розповідати' пропонується вважати універсальною як для романського мовного ареалу, так і для інших індоєвропейських мов. У статті підкреслено важливість продовження роботи з пошуку закономірностей трансформацій лексичних значень з метою укладання загального словника семантичних універсалій.

Ключові слова: значення, семантична еволюція, доказова семасіологія, універсалія, семантична трансформація, романські мови, індоєвропейська прामова.

Постановка проблеми. Історичні дослідження семантики в сучасних лінгвістичних студіях залишаються актуальними та не втрачають своєї беззаперечної значущості. Їхня перевага – це абсолютна об'єктивність, яка зумовлюється тим, що теоретичні узагальнення базуються не на припущеннях (на відміну від інтуїції, що залишається одним із головних інструментів історичної науки), а на наочній емпіриці. Шлях від практики до теорії, від ретельно проаналізованого практичного матеріалу до формулювання висновків,

або навіть законів – це єдино можливий підхід до порівняльно-історичного мовознавства загалом.

Вже певний період часу завданням семасіології залишається описання семантичних трансформацій, притаманних лексичному складу окремої мови, а також тих зрушень, що фіксуються для групи споріднених або неспоріднених мов і можуть, таким чином, претендувати на статус універсальних. На особливу увагу серед таких досліджень заслуговують ті праці, в яких розглядаються динамічні процеси в давніх мовах, таких

як народна латина або перші етапи неолатинських мов, оскільки саме шляхом аналізу розвитку значень від прамови до сучасного мовного стану відстежуються універсальні явища семантичної еволюції, притаманні індоєвропейським мовам загалом.

Методика аналізу мовного матеріалу, що науково й об'єктивно висвітлює процеси формування та розвитку значення, а головне – демонструє існування закономірностей у семантичній еволюції лексем (див. про цю методику [7]), спонукає називати цей розділ лінгвістики *доказовою семасіологією* [5].

Постановка завдання. Мета статті полягає в ілюстрації тези про закономірність семантичної еволюції на прикладі конкретних лексем романського мовного ареалу. Цікавий матеріал з цього приводу дає семантична трансформація від ‘рахувати’ до ‘розповідати’, що фіксується в дієслівній лексиці латинської та романських мов (результати попередніх досліджень див. [6]).

Виклад основного матеріалу. Однією з лексем, де відбулося значеннєве зрушення від ‘рахувати’ до ‘розповідати’, є латинське дієслово *computāre*, яке в класичній мові означало ‘рахувати, підраховувати, вираховувати; додавати; вважати; діяти за розрахунком’ [3, с. 220], а у романських мовах набуло значення ‘розповідати’.

Вихідною лексемою для *computāre* є дієслово *putāre* ‘чистити, приводити в порядок, обрізати; рахувати, підраховувати, вважати, думати’ [14, с. 1526]. Деякі джерела виокремлюють два омоніми *putāre* з різними значеннями: перший – ‘чистити, очищати; підрізати, підстригати, підчищати’, а другий – ‘розмірковувати, обмірковувати; зводити рахунки, робити підрахунки, підраховувати; оцінювати; вважати, розглядати; припускати, думати’ [3, с. 837–838]. Ю. Покорний подає інформацію щодо витоків *putāre* в індоєвропейській прамові, пропонуючи три омоніми з формою **reu-*: перший – ‘чистити, очищати, освітлювати, просіювати’, і саме від нього походить лат. *pūrus*, *putus* ‘чистий’ та *purgāre*, *putāre* ‘чистити’; другий – ‘досліджувати, розуміти, бути розумним’, з яким Ю. Покорний пов’язує латинську лексему *putāre*, що означає і ‘розуміти’, і ‘рахувати’; третій омонім із значенням ‘піна’ не пов’язується автором із жодною лексемою в індоєвропейських мовах. Далі Ю. Покорний вказує інший етимон – **rēu-*, що має значення ‘бити; гострий, рубати, перерізаючи’, базовий для *putāre* зі значенням ‘різати’ та *amputāre* – ‘відрізати’ [15, с. 827]. Таким чином, поєднання значень ‘підрізати’ та ‘чистити’

в одній лексемі видається, на перший погляд, не зовсім правомірним. З іншого боку, в історичній семантиці відомо, що поняття ‘досліджувати’, яке презентує індоєвропейський корінь **reu-*, та поняття ‘різати’, представлене у формі **rēu-*, тісно пов’язані між собою. Існує й інша семантична типологія, згідно з якою поняття ‘досліджувати’ має тенденцію трансформуватися в поняття ‘питати, запитувати’.

Отже, є підстави вважати, що і.-е. **reu-* та **rēu-* мають спільне походження, а первісне значення лексеми при цьому – ‘різати’. Підтвердженням такого висновку є й подальша еволюція зазначених праслов. Ю. Покорний вказує на розвиток слов’янського **rūtati* від **reu-* ‘досліджувати’ [15, с. 827], тоді як етимологи слов’янських мов пов’язують такі лексеми, як, наприклад, укр. *пирити* або рос. *пытать* із поняттям ‘різати’, яке у Ю. Покорного представлене формою **rēu-*. На походження *computāre* ‘рахувати’ від **reu-* ‘різати’ вказує й «Індоєвропейський етимологічний словник іспанської мови», в якому латинське *putāre* подається як таке, що об’єднує поняття ‘чистити’ та ‘різати’, котрі збіглися через їхню близькість у античному землеробстві [16, с. 133]. Про близькість усіх лексем, що походять від **reu-* та **rēu-*, свідчать і значення тох. А *put-k* ‘міркувати, розрізняти, розділяти’, яке можна вважати попереднім етапом у семантичних трансформаціях перед появленням ‘рахувати’, оскільки саме розподіл передує рахуванню.

Е. Бенвеніст, аналізуючи *putāre*, також звертає увагу на те, що в латинській мові існує два дієслова з однаковою формою. Він пише, що *putāre* у значенні ‘різати, рубати’ засвідчено в багатьох прикладах, і що це термін сільського побуту. В сільськогосподарських трактатах це дієслово сполучається зі словами *дерева, кущі, виноградна лоза*, а вислів *uitem, uineam putare* ‘підрізати виноградну лозу’ часто трапляється у творах Катона, Варрона, Колумелли. Відомі з творів латинських авторів також префіксальні варіанти цього дієслова – *dēputo* ‘підрізати’, *reputo* ‘знову підрізати’, *interputo* ‘розріджувати крону’, *amputo* ‘підрізати навкруги’. Друге дієслово *putāre* Е. Бенвеніст пояснює метафоричним використанням лексеми – *rationem putare* ‘виконуючи підрахунок (знизу вверху), послідовно відсікати всі ті елементи, котрі були вже перевірені’, звідки походить значення ‘вивіряти рахунок’. Після того, як кожен елемент перевіряється і відсікається, операція завершується. Звідси, як вважає Е. Бенвеніст, *rationem putare* ‘заплатити за рахунком,

розрахуватися', де значення *putare* легко виводиться з його конкретного смислу – 'перевірити рахунок стаття за статтею так, щоб у кінці кінців його було визнано правильним' [2, с. 113].

Значення 'різати', таким чином, могло стати основою для виникнення значення 'рахувати'. Відомо, що сполучення сем 'різати, розщеплювати' та 'число, рахувати' має регулярний характер, пор. рос. *брить* 'брити' та хорв. *broj* 'число', що походять від і.-с. **bher-* 'різати'.

Подальшою семантичною трансформацією, що відбулася з дієсловом *computāre*, є перехід від 'рахувати' до 'розповідати' вже в романських мовах.

Західні романські мови обрали дієслово *computāre* як основне зі значенням 'розповідати'. Проте тексти латинських авторів, що увійшли в історію як носії народних тенденцій, або взагалі не дають прикладів використання *computāre*, як у Плавта чи Теренція (на відміну від вихідного *putāre*, яке активно вживається у значеннях 'рахувати, вважати, думати') або не відображають змін у семантиці цього дієслова порівняно із класичними значеннями. Не подає інших значень, окрім тих, що пов'язані з підрахунками (грошей, кредиту тощо), і словник середньовічної латини Ж.-Ф. Нірмайєра [13, с. 232], а отже, семантичні зміни від 'рахувати' до 'розповідати' повинні були б здійснитися в глибинах народної мови, що не відображено у писемних пам'ятках.

Із упевненістю можна сказати, що поява значення 'розповідати' у дієслова *computāre* сталася з тих самих причин, з яких вона могла відбутися, а може і відбулася, з вихідним *putāre*. Обидва дієслова мали подібну семантику, проте префіксальний варіант був «сильною» формою порівняно з безпрефіксним. Це типовий випадок для народної латини, коли мова обирає лексему, що була семантично і морфологічно «підсилена» префіксом.

Після типових фонетичних змін до західних територій Романії потрапили такі варіанти *computāre*: іберійське *contar*, італійське *contare*, галльське *conter*. У сучасних романських мовах семантика цих лексем пов'язана з процесом передачі інформації. Разом із народнолатинським **contare* романські мови отримали й класичні дублети, що не втратили первинного значення 'рахувати', хоча їхнє відновлення відбулося вже в національний період. Загалом аналізовані лексеми не втратили своєї позиції широко вживаних дієслів в усьому романському ареалі.

Так, незважаючи на те, що дієслово *conter* як 'розповідати' вважається застарілим у французькій мові і вживається хіба що з іронією, його пре-

фіксальний варіант *raconter* є беззаперечним базовим із цією семантикою. Для значення 'рахувати' використовується класичний варіант *compter*.

Італійське *contare* вживається передусім зі значенням 'рахувати', а значення 'розповідати' для нього вважається не основним. Натомість дієслово *raccontare* набуло ролі базового зі значенням 'оповідати, розповідати'. Цікаво, що в генуезькому діалекті італійської мови у значенні 'розповідати' паралельно вживаються як префіксальний, так і безпрефіксний варіанти – *contâ* і *raccontâ*. Класичний дублет *computare* також був збережений італійською мовою, він означає 'підраховувати, розраховувати'.

Іспанське *contar* сьогодні продовжує поєднувати обидва значення – і 'рахувати', і 'розповідати', а його етимологічний дублет *computar* природно передає класичне значення 'рахувати', 'розраховувати'. Є в іспанській мові й префіксальна форма *recontar*, яка, на відміну від французького та італійського дієслів, не втратила семи ітеративності та додала її до обох розглянутих семем, оскільки поєднує такі значення: 'перераховувати, рахувати, переповідати, розповідати'.

Португальське дієслово *contar* є сьогодні основним як зі значенням 'розповідати', так і зі значенням 'рахувати'. І подібно до іспанської мови у португальській є книжний варіант *computar*, що зберігає класичне значення 'рахувати'.

На сході Романії, у румунській мові, семантична трансформація від 'рахувати' до 'розповідати' не відбулася. Тут дієслово *a cumpăta* передає лише спектр значень, пов'язаних із первинним 'рахувати' – 'виміряти', 'рахувати', 'перевіряти'.

Таким чином, семантична еволюція дієслова *computāre* від прамови до сучасного стану романських мов представляє собою таку значеннєву трансформацію: 'різати' → 'ділити на частини' → 'рахувати' → 'розповідати'.

Цікаву паралель до історії дієслова *computāre* складає історія іншого латинського дієслова, а саме *dīvido*. Всі його дефініції є варіантами семем 'розділяти, ділити' [3, с. 342; 14, с. 563–564]. Індоевропейська праоснова цього дієслова **jēidh-* має такі самі значення [15, с. 1127–1128; 16, с. 190], а семантику 'роз'єднання, розділення' латинського дієслова підсилив преверб *dis-*, що приєднався до кореня під час формування латинської лексеми. Таким чином, відправним пунктом для семантичного розвитку *dīvido* є значення 'ділити', що є проміжною ланкою у встановленій у попередньому аналізі схемі. Однак семи 'різати' та 'ділити', безумовно, споріднені.

Подальша еволюція латинської лексики в романських мовах відбувалася так. Італійська, іспанська і португальська мови зберегли класичну форму та значення цього дієслова, тим самим вони не дають підстав для включення іт. *dividere*, ісп. і порт. *dividir* до виявленої типології. Проте в народній латині від дієслова *dīvido*, а саме від *participium perfecti passivi dīvisus*, утворилося й інше дієслово – **divisāre*, яке наслідувало класичне значення ‘ділити’, але водночас його розвиток у романських мовах повністю вписується у схему семантичних трансформацій, що спостерігалися для дієслова *computāre*.

Так, упродовж Середніх віків в галло-романському ареалі це дієслово від ‘ділити’ через ‘упорядковувати’ набуло значення ‘розповідати’. Варто навести перелік основних значень цього дієслова у старофранцузькій мові, оскільки в обмежений кількома століттями термін ця лексема пройшла всю значеннєву еволюцію, яка відбувалася з дієсловом *computāre* значно довше. Наведемо деякі середньовічні значення французького *deviser* за словником Ф. Годфруа, це – ‘розділяти, розрізняти, упорядковувати, креслити план, описувати, розповідати’ та інші [12, с. 703–704]. Таким чином, *deviser* у старофранцузькій мові стає повноцінним дієсловом мовлення. Наступним етапом семантичного розвитку цієї лексики була поява у XV ст. значення ‘розмовляти’ – єдиного, що втрималося за дієсловом *deviser*.

В іспанській мові дієслово *devisar* вважається застарілим, проте його значення ‘розділяти’ та ‘розповідати’ є красномовним підтвердженням універсальності наведеної вище семантичної трансформації. В італійській мові *divisare* також є дієсловом, що має, окрім книжного значення ‘задумувати, замишляти’, застаріле значення ‘викладати, описувати’.

Переконливим свідченням закономірності такої значеннєвої еволюції є також французьке дієслово *détailler*. Його витоки беруть початок у класичній латині з іменника *tālea*, що означало ‘прут, пагін, кіл’ [3, с. 996]. Відомо, що у пізній латині на базі класичного *tālea* утворилося дієслово **taliāre* ‘підрізати дерева’, яке було від початку лише терміном землеробства, але швидко набуло загального значення ‘різати, обрізати, підстригати’ [9, с. 621] (знову ‘різати’!). Із ним воно вживається вже у «Пісні про Роланда», тобто в XI ст., у формі *taillier*. А у XII ст. з’являється і *detaillier* (*de-* + *taillier*) ‘різати на шматки; продавати в роздріб; обстругувати’ [10, с. 730]. Значення ‘докладно, детально розповідати’, одне

з тих, що втілює дієслово *détailler* сьогодні, не фіксується і в середньофранцузькій мові. Воно могло би з’явитися у період класичної французької мови, десь у XVII ст., оскільки у XVIII ст. ця лексема запозичується з французької італійською мовою у формі *dettagliare*, і саме значення ‘докладно розповідати’ стає основним для італійського дієслова. У XIX ст. французьке *détailler* потрапляє з цим значенням і до іберо-романських мов, де набуває відповідних до цих мов форм, пор. іспанське *detallar* та португальське *detalhar*. Цікаво, що вихідна для аналізованого дієслова лексема – дієслово **taliāre* – потрапила до словників й інших романських мов, а не тільки французької. Сьогодні іт. *tagliare*, ісп. *tajar*, порт. *talhar*, як і фр. *taillier*, активно вживаються у старому значенні ‘різати, підрізати’, проте тільки у французькій мові відбулася семантична еволюція, в процесі якої з’явилося дієслово зі значенням ‘розповідати’. Можливо, загальному характеру такої семантичної трансформації завадило те, що вона відбулася у французькій мові, і запозичення чужої лексики випередило власні зміни в романських мовах.

Розглянуті приклади значеннєвої еволюції дієслів дають підстави вважати семантичну трансформацію ‘різати’ → ‘ділити на частини’ → ‘рахувати’ → ‘розповідати’ типовою для романського мовного ареалу. Проте порівняльно-історичні дослідження в галузі семантики вимагають перевірки наявності подібної семантичної трансформації в інших мовах, як споріднених, так і неспоріднених, щоб підтвердити її загальну універсальність. Виявляється, що така зміна значень представлена, наприклад, у германських мовах.

Так, одне з англійських дієслів зі значенням ‘розповідати’ *to tell* походить від давньоанглійського *tellan*, що вживалося і як ‘рахувати’, і як ‘розповідати’ (< і.-е. **del(ə)-* ‘розщеплювати’). Низка споріднених із *to tell* дієслів у інших германських мовах підтверджує невинновідомість такої значеннєвої взаємозалежності, пор.: ісл. *telja*, швед. *tälja*, гол. *tellen*, дат. *tælle*, нім. *zählen* продовжують значення ‘рахувати’, проте префіксальне німецьке дієслово *erzählen* означає ‘розповідати’ [11, с. 938; 17, с. 908]. В сучасних українській та російській мовах дієслова *ділитися* та *делиться*, що мають спільне походження з названими германськими лексемами, вживаються, зокрема, й у значенні ‘передавати інформацію, повідомляти, розповідати’. Спорідненість мовленнєвої семантики зі значенням ‘рахувати’ демонструють і деякі інші лексеми в інших мовах. Так, д.-інд. *khyā* означає

‘рахувати’ і ‘розповідати’ [1, с. 62]. Подібна ситуація спостерігається і в неіндоевропейських мовах, наприклад, у тюркських мовах корінь *СА* поєднує значення ‘рахувати’, ‘підраховувати’, ‘говорити’, пор. *СА:Й* – туркм., тур., гаг., азерб., кар. ‘рахувати’, осман. ‘розповідати’ [4, с. 124].

Висновки. Таким чином, семантичний розвиток ‘**різати**’ → ‘**ділити на частини**’ → ‘**рахувати**’ → ‘**розповідати**’, простежений на прикладі як романських дієслів, так і дієслів інших мов, доводить очевидну наявність в еволюції лексем певних законів трансформації значень. Є всі під-

стави погодитися з тими дослідниками, які відстоювали думку про семантичні універсалії, зокрема, з академіком М.М. Покровським, який зазначав: «Спостереження показують, що однакові, доволі оригінальні значення в цілій низці мов, незалежно одне від одного, формуються одним і тим же шляхом» [8, с. 76]. Подальше завдання семасіології полягає в підтвердженні шляхом аналізу емпіричного матеріалу висновку про наявність універсальних явищ під час формування семантичної структури лексем, а головною метою цієї праці є укладання словника семантичних універсалій.

Список літератури:

1. Бенвенист Э. Очерки по осетинскому языку / пер. с фр. К.Е. Гачкаева. Москва, 1965. 168 с.
2. Бенвенист Э. Словарь индоевропейских социальных терминов / пер. с фр., общ. ред. и вступ. ст. Ю. С. Степанова. Москва, 1995. 456 с.
3. Дворецкий И. Х. Латинско-русский словарь. Москва 1976. 1096 с.
4. Этимологический словарь тюркских языков: Общетюркские и межтюркские лексические основы на буквы «Л», «М», «Н», «П», «С». Москва, 2003. 446 с.
5. Мікіна О. Г. Доказова семасіологія (семантична історія латинського дієслова *dēmandāre*). *Наукові записки*. 2017. Вип. 160. Серія: Філологічні науки: *Studia semasiologica*. С. 88–100.
6. Мікіна О. Г. Історико-семасіологічне дослідження латинських і романських дієслів мовлення на індоевропейському фоні. Донецьк, 2012. 450 с.
7. Мікіна О. Г. Про шляхи формування методики семасіологічних студій. *Лінгвістичні студії*. 2014. Вип. 28. С. 187–193.
8. Покровский М. М. Соображения по поводу изменения значений слов. *Избранные работы по языкознанию*. Москва, 1959. С. 36-60.
9. Bloch O, Von Wartburg W. Dictionnaire étymologique de la langue française. P. 2004. 682 p.
10. Dauzat A., Dubois J., Mittérand H. Nouveau Dictionnaire étymologique et historique. Paris. 1973. 814 p.
11. Duden, das Herkunftswörterbuch: Etymologie der deutschen Sprache. Mannheim-Leipzig-Wien-Zürich. Bd. 7. 2001. 960 S.
12. Godefroy F. Dictionnaire de l'ancienne langue française et de tous ses dialecte du IXe au XVe siècle : en 10 t. T. II. Paris, 1884. 802 p.
13. Niermeyer J. F. Mediae Latinitatis Lexicon Minus. Leiden. 1976. [XIX], 84, 1138 p.
14. Oxford Latin Dictionary. Oxford, 1968. 2126 p.
15. Pokorny J. Indogermanisches etymologisches Wörterbuch. Bern, München : Francke Verlag, 1959. Bd. I. 1182 S.
16. Roberts E. A. Pastor B. Diccionario etimológico indoeuropeo de la lengua española. Madrid. 2001. 360 p.
17. The Oxford Dictionary of English etymology / ed. by C. T. Onions. Oxford. 1967. 1025 p.

Mikina O. G. EVOLUTION FROM ‘TO COUNT’ TO ‘TO TELL’ AS A SEMANTIC UNIVERSAL

*Study of the words' meaning structure development regularities is remaining one of the most interesting and relevant directions of comparative-historical linguistics. The main aim of the semasiology studies is to a search of semantic rules or semantic universals. The article emphasizes the importance of historical studies in linguistics aimed at search of semantic evolution regularities, and the linguistics branch aiming at their search and description is called evidence-based semasiology. Using comparative-historical method, the article considers forming of semantic structure of the Roman verbs with the meaning 'to tell' originating from the Latin verb *computāre* 'to tell' (span. *contar*, por. *contar*, fra. *raconter*, *conter*, ita. *raccontare*). The article also determines that meaning evolution of the lexeme *computāre* and its Roman reflexes are the result of a semantic transformation 'to cut' → 'to divide into parts' → 'to count' → 'to tell, which took place from the Indo-European proto-language to the modern Roman languages. The article emphasizes that the Roman languages show other examples of a similar semantic evolution, which is proved by the evolution of the Latin verb *dīvidō* and its Roman reflexes or by the history of the French verb *détaillier*. Analysis of lexemes of other languages groups in the article emphasizes the development*

*universality of the meaning 'to tell' on the basis of the meaning 'to count', which is demonstrated by the semantics of some Germanic verbs: eng. to tell < old eng. tellan 'to count' and 'to tell' < PIE *del(ə)- 'to split'. The Germanic lexemes isl. telja, swe. tälja, dut. tellen, dan. tælle, ger. zählen related to to tell continue the meanings related to calculation, but the prefixal German verb erzählen means 'to tell'. Modern ukr. ділитися and rus. делиться related to the mentioned Germanic lexemes are used in particular in the meaning 'to pass information on, to inform, to tell'. Thus, semantic evolution 'to cut' → 'to divide into parts' → 'to count' → 'to tell' is proposed to consider universal for both the Roman language areal and other Indo-European languages. The article emphasizes the importance of continuing work on the search for regularity of transformations of lexical meanings in order to compile a common vocabulary of semantic universals.*

Key words: *meaning, semantic evolution, evidence-based semasiology, universal, semantic transformation, Roman languages, Indo-European proto-language.*